Zinaida TĂRÎŢĂ

CONOTAŢII CONTEXTUALE ALE ABREVIERILOR

Formarea prin abreviere a unităţilor lexicale noi este un procedeu foarte activ, ponderea abrevierilor în lexicul contemporan fiind, după cum menţionează unii cercetători, în continuă creştere [1, 191; 2, 37]. În acest sens, studiile de lexicologie şi derivatologie afirmă că abrevierile şi-au găsit locul potrivit în vocabular, alături de alte unităţi nominative, iar comportamentul lor flexionar şi derivaţional impune calificarea lor drept cuvinte propriu-zise. Se încearcă, în acelaşi timp, cercetarea acestor unităţi dintr-o perspectivă deosebită, motivată printr-un şir de caracteristici considerate a fi esenţiale pentru funcţionarea abrevierilor: uzul restrîns în limba literară sau în anumite stiluri de limbă, incapacitatea extinderii semantice etc.

O analiză mai atentă demonstrează însă că abrevierile îşi justifică încadrarea în lexic nu doar prin funcţia lor denominativ-referenţială, ci şi prin valoarea lor stilistică. Analiza exemplelor selectate din diferite izvoare (literatură artistică, mass-media, lucrări lexicografice) atestă unele situaţii în care abrevierile depăşesc funcţia nominativă sau comunicativă, realizată prin denotaţii, autorii apelînd la conotaţiile acestora, adică la accepţiile semantice speciale, la sensurile derivate, individuale, simbolice. Fiind utilizate în scopuri stilistice, abrevierile pot exprima diverse conotaţii. Acestea sînt evidenţiate într-un anumit context lingval şi / sau situaţional. E de menţionat că accepţii semantice conotative pot căpăta atît abrevierile, cît şi abreviemele*. De exemplu: *Conştiinţă* ***peceremistă*** (PCRM, Partidul Comuniştilor din Republica Moldova), *argumente* ***ceciste*** (CEC, Comisia Electorală Centrală), *logică* ***pesedistă*** (PSD, Partidul Social Democrat), *inovaţii* ***oseceiste*** (OSCE, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare Europeană), ***TVman*** (pasionat de TV).

Există diferite modalităţi de a încadra abrevierile în contexte, modalităţi prin care aceste unităţi lexicale (respectiv, sensurile lor lexicale) interacţionează, atunci cînd sînt nuanţate stilistic, cu unităţile planului stilistic neutru. În aceste cazuri, funcţionează caracterul biplanic al semanticii abrevierilor, adică posibilitatea lor de a cumula diferite tipuri de sensuri: propriu, figurat, general, special etc.

Efectul stilistic (comic, eufemistic, ironic, calamburic etc.) este un rezultat al faptului că procesul abrevierii are loc în momentul actului de vorbire, cînd diferite tipuri de unităţi polilexicale se prescurtează (de la cele neutre din punct de vedere stilistic pînă la cele nuanţate funcţional) [3, 60]. Unităţile lexicului abrevial pot dezvolta conotaţii glosematice – referitoare la cuvinte, la natura lor lexicală – şi conotaţii literare, imprimînd coloratură stilistică întregului fragment în care apar.

O categorie bine reprezentată printre abrevierile familiare din limba română, după cum susţin, pe bună dreptate, unii cercetători, este cea a adjectivelor şi a substantivelor ce exprimă idei neplăcute, echivalabile insultei. În asemenea cazuri, abrevierile acestor cuvinte au rol eufemistic. În exemple de tipul: *boşo* „boşorog”, *schizo* „schizofrenic”, *oligo* „oligofren”, *psih* „psihiatric”, abrevierea conferă unităţilor lexicale o conotaţie ameliorativă, atenuînd duritatea etichetării. O funcţie similară, mai apropiată de originea în tabu a eufemismului, se manifestă în abrevierea (de altfel, foarte răspîndită) *secu,* ce denumeşte instituţia respectivă – „Securitate” [4, 132]. Referindu-se la cauzele impunerii acestei abrevieri, autorii consideră că ea a fost favorizată de crearea unor omonimii favorabile jocurilor de cuvinte agreate în limbajul familiar (cu *sec* sau cu *Mănăstirea Secu*) [4, 132].

---

* Prin „abrevieme” desemnăm unităţile lexicale derivate de la abrevieri prin diferite procedee: derivare (*ozenist, antiradar*), compunere (*ufolog*, *ozenolog*), contaminare (*ozenaut, NATOgrafie*).

BDD-A20871 © 2004 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:19:31 UTC)

Valorile stilistice ale abrevierilor au la bază diferite procedee: conotaţiile glosematice, asocierea în context a abrevierilor altor unităţi lexicale, ocurenţa, mijloacele gramaticale, grafice etc. Tipurile conotaţiilor sînt, de asemenea, diferite (pozitive, peiorative, ironice, familiare, satirice). Aceste semnificaţii pot fi explicate, pe de o parte, prin influenţa contextului, iar pe de altă parte, prin influenţe sistemice.

Încadrîndu-se în sistemul lexical al limbii, abrevierile contractează şi diverse relaţii semantice (de sinonimie, omonimie, antonimie). Aceste relaţii, stabilite între abrevieri sau între abrevieri şi alte tipuri de unităţi lexicale, imprimă uneori abrevierilor şi anumite valori stilistice. Astfel, abrevierile-sinonime pot alterna în acelaşi fragment din raţiuni stilistice (întru evitarea repetiţiilor supărătoare): *Admiterea României în* ***NATO*** *a făcut ca* ***Alianţa Nord-Atlantică*** *să se extindă pînă la Prut* [*Timpul,* 9.04.2004, p. 16]; *Este [ziarista]* ***îngerul păzitor*** *sau, mai pămînteşte,* ***salvamarul*** *publicaţiei noastre* [*Accent Provincial*, 7.05.2004, p. 10]. Alteori, alternarea e determinată de necesitatea receptării univoce a abrevierilor. De exemplu, abrevierea *VIP* < *very important person,* „persoană foarte importantă”, poate căpăta, în funcţie de sinonimele contextuale asociative, conotaţii pozitive (*Purtătorul de cuvînt este o vedetă*, *un* ***VIP***, *cum se spune* [*Adevărul*, 12.10.2002, p. 9]*; Valentina Luchian, un* ***VIP*** *care-şi aşteaptă VIP-urile*) [*Timpul,* 17.10.2003, p. 21] sau peiorative (*Odrasle de* ***VIP*** *– progenituri ale ştabilor*) [*Adevărul,* 3.10.2002, p. 3].

Extinderea în vocabularul românesc actual a anumitor abrevierisinonime se explică prin funcţiile lor stilistice, de rînd cu cele semantice şi sociolingvistice [5, 7]. Astfel, preferinţa vorbitorilor pentru CV (pronunţat *sivi*, ca în engleză, contrar etimologiei) şi a sinonimului *Curriculum vitae*, în detrimentul echivalentului său *autobiografie* – se datorează conotaţiilor pozitive (de realizare personală, perspective, şanse etc.) asociate termenului internaţional.

Fenomenul omonimiei – coincidenţă formală a unităţilor lexicale – manifestat şi în sistemul abrevierilor (*BAC* „bacalaureat”, *bac* „pod plutitor”, *bac* „recipient”, *sec.* „secundă”, *sec.* „secol”, *VAR* „Alteţa Voastră Regală”, *var* „volt-amper reactiv”, *var*. „variabil”, *var*. „variantă”), asigură, de asemenea, realizarea unor valori stilistice: *Ce e* ***BAC*** *ca* ***bacul*** *trece* (*Timpul,* 9.07.2004, p. 23). În scopuri stilistice se utilizează omoacronimia abrevierilor – o sursă a omonimiei ce constă în crearea univerbelor a căror structură sonoră coincide cu cea a cuvintelor uzuale. Omoacromorfele şi omoacrofonele (de exemplu, *ACASĂ* < **A**sociaţia pentru **C**aritate şi **A**sistenţă **S**ocială, *AZIL* < ***A****sociaţia* ***Z****iariştilor* ***L****iberi, FUM* < ***F****rontul* ***U****nităţii* ***M****itingale, RAM* < ***R****andom* ***A****ccess* ***M****emory* „memorie cu acces aleator”, *BEM* < ***B****anca de* ***E****conomii a* ***M****oldovei* creează efecte stilistice, semnificaţia lor fiind, în plan diastratic, mai largă decît cea a formaţiilor lexicale-sursă.

Procedeul omonimizării *ad-hoc*, ce constă în utilizarea abrevierilor al căror semnificant trimite simultan la doi semnificaţi – unul comun şi altul argotic – favorizează crearea, în acest fel, a unei ambiguităţi derutante, generatoare de conotaţii glumeţe sau satirice: *P.C.R.* „pile, cunoştinţe, relaţii”, *T.B.C*. „tutun, băutură, cafea”*, OZN* „o zeamă neidentificată”; *L.J.P.* „Liga Jurnaliştilor Puterii” [*Timpul,* 7.05.2004, p. 6]. De altfel, relaţiile de omonimie între abrevieri nu par supărătoare, întrucît ele sînt foarte dependente de contextul dezambiguizator, iar stabilirea de omonimii cu unităţile lexicale preexistente este chiar căutată cu intenţii ludice (*preş.* „preşedinte”, *as.* „asistent”, *sold.* „soldat”).

Abrevierile exprimă accepţii semantice speciale şi în funcţie de registrul contextual [2, 40]. De exemplu, într-un context politic, abrevierea *BAC* – „examen general la absolvirea liceului” – dezvoltă sensul figurat de „examen de maturitate”, ca în exemple de tipul: *Revizuirea Constituţiei –* ***bac****ul* politicienilor [*Adevărul*, 4. 07, 1998, p. 1]; *Considerînd că au promovat* ***bac****-ul sesiunii de primăvară, parlamentarii au plecat în vacanţă* [*Adevărul*, 10.07, 1998, p. 2]. Abrevierea *secu*, inclusă în lucrările lexicografice [6, 206; 7, 242; 8, 232] cu sensurile „securist”, „securitate”, se utilizează în

BDD-A20871 © 2004 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:19:31 UTC)

scris cu o conotaţie familiar-ironică în contexte bazate pe un joc de cuvinte: *Astăzi este lăsatul* ***secu****-lui*. *Dumnezeu să ne ajute ca toţi cei de la* ***Secu*** *să fie lăsaţi la vatră* [*România Liberă*, 25.02.1990, p. 1]*; Oficialul a recunoscut că a semnat, dar nu că a turnat la* ***Secu*** [*Adevărul*, 18.06.1998, p. 16]. Intenţiile stilistice (de obicei, ironice) pot fi accentuate prin asocierea cîtorva abrevieri, purtătoare de conotaţii familiar-ireverenţioase: *Mii de scuze,* ***dle acad. vicepreş.*** *membru….*

Uneori, conotaţiile contextuale motivează specificări flexionare ale abrevierilor. Abrevierea *VIP* s-a impus, în prezent, în uzul românesc, cu forma neutră de *VIP-uri*. În contexte cu caracter ironic însă sînt utilizate şi formele de masculin sau feminin: *Unele persoane intrate acolo puteau fi considerate* ***vipi*** *şi* ***vipe*** [*Adevărul,* 6.09.1994, p. 4]; *Pentru mulţi dintre* ***vipii*** *căzuţi la faţa locului, acesta a fost doar un prilej de fîlfîzoneală prin faţa aparatelor foto* [*Academia Caţavencu*, 26/2002, p. 11]. În situaţii similare, apar articulate şi abrevierile *profii,* „profesorii”*, vicii* „locţiitorii”*, ofii* „oficialii”.

În stilul publicistic, conotaţiile contextuale de tip ironic sau peiorativ sînt sugerate prin reproducerea fonetică a abrevierilor, de cele mai multe ori de origine străină: *Şefimea se confruntă cu o droaie de necesităţi de* ***pi-ar*** (pentru *PR*) < public relations „relaţii publice” [*Academia Caţavencu*, 18/2002, p. 10]; *Abonaţii forumurilor unde se vorbeşte de integreişăn şi* ***neito*** (pentru *NATO*) *se pare că se simt foarte bine* [*Adevărul*, 18. 11. 1998, p. 1]; *Vedeta ciocolăţie – şi foarte credincioasă – spune că Dumnezeu i-a dat* ***okeiul*** (pentru *OK*) < all correct „în regulă” [*Jurnal de Chişinău*, 17.10.2003, p. 24].

Un procedeu activ de utilizare a abrevierilor în scopuri stilistice este calamburul. Variantele acestui procedeu (îmbinarea neobişnuită a morfemelor, redarea grafică condensată a unor expresii bine cunoscute), aplicate la abrevieri, sînt caracteristice şi altor limbi. Sînt cunoscute abrevierile care, sub aspect grafic, iau forma unui complex sonor, identic cu structura unui cuvînt obişnuit. A se compara: rus. *ЧИК* (честь имею кланяться, „am onoarea să vă salut”), germ. *KNIF* (kommt nicht Frage, „despre aceasta nici nu poate fi vorba”).

Calamburile pot rezulta şi din „paragrafemii” (evidenţierea grafică a unei părţi a cuvîntului care coincide formal cu o abreviere): ***NATO****leon, deto****NATO****r,* ***ONU****rabil, Ka****NATO****uri,* ***VIP****erin*. În aceste cazuri, într-un semn lingval coexistă două unităţi lexicale independente sub aspect semantic, interacţiunea sensurilor cărora generează efecte stilistice comice (de exemplu, cuvîntul *detonator* – „element, dispozitiv ce produce detonaţia unei substanţe explozive” şi abrevierea *NATO*).

Conotaţiile contextuale ale abrevierilor confirmă faptul că acest mijloc curent de formare a universelor – abrevierea, apărut sub impactul factorilor extralingvistici, se supune tot mai mult acţiunii legităţilor interne ale limbii.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. F. Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc: Ieri şi azi*, Bucureşti, Editura Logos, 1995.

2. A. Stoichiţoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate,* Bucureşti, Editura ALL Educaţional, 2001.

3. Р. И. Могилевский, Л. И. Ройзензон, *О некоторых специфических функциях аббревиатур* // *Проблемы структуры слова и предложения*, Пермь, Изд-во Пермского госуниверситета, 1974.

4. R. Zafiu, *Observaţii asupra apocopei în româna contemporană* // SCL, XLIII, 1992, nr.1.

5. A. Stoichiţoiu-Ichim, *Sigle de origine engleză în româna actuală (I)*, LLR, 2003, nr. 1.

6. F. Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente, ediţia a doua,* Bucureşti, Editura Logos,1997.

7. S. Pitiriciu, D. V. Topală, *Dicţionar de abrevieri şi simboluri,* Bucureşti, Editura ALL Educaţional, 1998.

8. A.Volceanov, G. Volceanov, *Dicţionar de argou şi expresii familiare ale limbii române,* Bucureşti, Editura Livpress, 1998.

BDD-A20871 © 2004 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:19:31 UTC)